

לילה אחד עזבת

עיונים וביאורים בפרשת השבוע

גליון תרנז
ערש"ק פרשת נח ה'תשע"ט

מדוע ארכה בניית התיבה ק"כ שנה?

"לבוא אל התיבה" בכל דור

חיוב "לערב אל תנח" גו' לשי' הרמב"ם

להודות, ורק אחר כך להתלונן

פתח דבר

בעזרהי"ת.

לקראת שבת קודש פרשת נח, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את קונטרס 'לקראת שבת' (גליון תרנז), והוא אוצר בלום בעניני הפרשה מתוך רבבות חידושים וביאורים שבתורת נשיא ישראל ומנהיגו, כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע.

וזאת למודעי, שבדרך כלל לא הובאו הביאורים כפי שנאמרו, ואף עובדו מחדש ונערכו ע"י חבר מערכת, ולפעמים בעת העיבוד הושמט ריבוי השקו"ט בפרטי הענינים והרחבתם עם המקורות כפי שהם מופיעים במקורם [ובפרט במדור "חידושי פוגיות", שמופיעים כאן רק עיקרי הדברים], ויש להיפך, אשר הביאורים נאמרו בקיצור וכאן הורחבו ונתבארו יותר ע"פ המבואר במקומות אחרים בתורת רבינו. ופשוט שמעומק המושג וקוצר דעת העורכים יתכן שימצאו טעויות וכיו"ב, והם על אחריות המערכת בלבד, ושגיאות מי יבין. ועל כן פשוט שמי שבידו הערה או שמתקשה בהבנת הביאורים, מוטב שיעיין במקורי הדברים (כפי שנסמנו על-אתר או בתוכן הענינים), וימצא טוב, ויוכל לעמוד בעצמו על אמיתת הדברים.

ויה"ר שנוזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה'", ונוזכה לשמוע תורה חדשה, תורה חדשה מאתי תצא, במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
מכון אור החסידות

קובץ זה יוצא לאור לזכות
הני לומדי ותמכי אורייתא, רודפי צדקה וחסד,
ראשונים לכל דבר שבקדושה

ה"ה האחים החשובים

הרב החסיד ר' ישראל אפרים מנשה

והרב החסיד ר' יוסף משה

וכל בני משפחתם שיחיו

ולזכות אביהם ה"ה הרב החסיד

ר' מאיר שי'

זאיאנץ

ס. פאולו ברזיל

יהי רצון שיתברכו בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר,
ובהצלחה רבה ומופלגה בכל אשר יפנו, תמיד כל הימים

מכון אור החסידות Or Hachasidus

סניף ארץ הקודש Head Office

ת.ד. 2033 1469 President St. #BSMT

כפר חב"ד 6084000 Brooklyn, NY 11213

03-738-3734 United States

Likras@likras.org (718) 534-8673

צוות העריכה וההגהה: הרב לוי יצחק ברוק, הרב משה גורארי,
הרב מנחם מענדל דרוקמן, הרב צבי הירש זלמנוב, הרב שלום חריטונוב, הרב מנחם
טייטלבוים, הרב אברהם מן, הרב יצחק נוב, הרב מנחם מענדל רייצס, הרב אליהו שוויכה

נדפס באדיבות: The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237 • (718) 628-6700

תוכן העניינים

צריך לעבוד עם עצמו

אשר על כן הנה הרוצה בתיקון מחסוריו, הן בסור מרע והן בעשה טוב, צריך לשום אורחותיו ואל ידמה בנפשו אשר בהתרגשותו בהתפעלות כבר תיקן מה, אלא צריך לעבוד עם עצמו לעקור כל שרש פורה רוש ולענה במידות הרעות והרגילות הלא-טובות או הרעות ולהקנות בעצמו מדות והרגילות טובות.

ואופן העבודה בכללות הוא שצריך להשגיח על עצמו ולהדריך את עצמו כמו שמשגיח ומדריך את זולתו, וכן צריך להוכיח את עצמו על כל דבר לא טוב, בין שיהי' דבר שבמעשה או בדיבור או במחשבה ולתבוע מעצמו בכל תוקף עניין התביעה ולקרוא את עצמו - בינו לבין עצמו - בכל השמות של זלזול הראויים לו, כמ"ש רבנו הזקן ג"ע בתניא [פרק כט], עד שיהי' מאוס בעיני עצמו כל הציור כמו שהוא ויסדר לעצמו אופן תיקון מעשיו דבוריו ומחשבותיו, כמו שהוא עושה עם זולתו, וכן כאשר מטיב ענייניו צריך להלל את עצמו - בינו לבין עצמו - כמו שהי' עושה עם זולתו.

לדעת את מחסוריו ולהשתדל לתקנם

ואלה הם דברי קדש הקדשים אשר זכינו לשמוע מפי הוד כ"ק אאמו"ר הרה"ק (מוהרש"ב) זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע בחגיגת חג החגים י"ט כסלו תרס"ג במעמד החבריא קדישא תלמידי ישיבת "תומכי תמימים" ונוסף עליהם הרבנים המשפיעים המשגיחים וזקני אנ"ש, וכבר נזכרו הדברים כמה פעמים:

"העובד את הוי' החפץ בתיקון עצמו הנה כשם שמחויב לדעת חסרונות עצמו הן ברגילותיו ולבושי נפשו במחשבה דיבור ומעשה ובטבע מידותיו ומהלך נפשו בכישרונותיו, כן הוא צריך לדעת מעלות עצמו, הן במזג ותכונת נפשו ברגילותו ובלבושי נפשו במחשבה דיבור ומעשה ובטבע מידותיו וכישרונותיו".

כן הדבר הרוצה בתיקון ענייניו המוסרים צריך לדעת את מחסוריו ולהשתדל לתקנם במועצות חכמה ודעת, לקבוע לו עתים מיוחדים אך ורק בשביל עצמו ולעצור בעד ההתרגשות בהתפעלות יתרה, כ"א לעבוד ולעבוד ולתקן בתיקון אחר תיקון עד אשר ברוב יגיעה הנה בעזר השי"ת יעלה בעילוי אחר עילוי במעמדו ומצבו המוסרי.

ובכל האמור ימצא מרפא לצער, והשי"ת יעזור לו לפעול ולעשות גם עם עצמו וישמח את לבבו בעבודה פורי'.

(אגרות קודש ח"ח עמ' מד ואילך)

ה מקרא אני דורש

מדוע ארכה בניית התיבה ק"כ שנה?

מנין לו לרש"י שרק נח לבדו התעסק בבניית התיבה? / בין התעוררות התשובה ע"י תיבה בנוי' להתעוררות שע"י בניית התיבה / ביאור דברי רש"י אודות משך זמן עשיית התיבה ע"י נח

(עי' לקוטי שיחות חס"ז עמ' 34 ואילך)

ט פנינים

עיונים וביאורים קצרים / מהיכן הגיע ה"עלה זית"?

י יינה של תורה

"לבוא אל התיבה" ככל דור

לברוח מן "המים הזדונים" ולבוא אל תיבות התורה והתפילה / גם צדיק גמור צריך להינצל מטרדות עולם הזה / כל יהודי הוא "צדיק בדורותיו" וצריך לבוא אל התיבה / לבנות להשי"ת "עולם חדש"

(עי' לקוטי שיחות ח"ה עמ' 280 ואילך)

יד פנינים

מה אפשר לעמוד ממלפון? / מדוע נוצרה קשת רק אחרי המבול?

טז חידושי סוגיות

בגדר חיוב "לערב אל תנח גו" לשיטת הרמב"ם

יפלפל בכמה שינויים ששינה הרמב"ם מן הש"ס בהך חיובא / יחקור אם חיוב זה הוי בגדר לתא דמצות פו"ר דאורייתא או חיוב בפ"ע מד"ס, ויסיק דנפק"מ לדין מכירת ס"ת בשביל בנין, ועפ"כ יבאר היטב רמז לשונות הרמב"ם כאן

(עי' לקוטי שיחות ח"ל עמ' 24 ואילך)

יט תורת חיים

להודות לה', כי טוב

וַיִּבְרַח נַח מִן־מִצְרַיִם וַיֵּלֶךְ עִלְיָהּ בְּמִצְרַיִם (נח, כא)

כא דרכי החסידות

אל תתפעל, תעבוד!

דרכי החסידות

שיחות ומכתבים בעניני עבודת ה'
מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ מליובאוויטש זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע

אל תתפעל, תעבוד!

הרוצה בתיקון מחסוריו, הן בסוד מרע והן בעשה טוב, צריך לשום אורחותיו ואל ידמה בנפשו אשר בהתרגשותו בהתפעלות כבר תיקן מה, אלא צריך לעבוד עם עצמו לעקור כל שרש פורה רש ולענה במידות הרעות והרגילות הלא-טובות או הרעות ולהקנות בעצמו מדות והרגילות טובות

נדמה לו שבהתפעלות כבר עקר חסרונותיו

במענה על מכתבו המלא צער ורגשי התפעלות יתרה;

הנה ההתפעלות היתרה מקלקלת יותר מהעדר שימת לב. כאשר אחד מעיר את השני על איזה מדה לא טובה או הנהגה בלתי ישרה, או מעוררו על מדה והנהגה ישרה והשומע אינו משים לבו לדברי האומר והמעורר, הנה עד כמה שהעדר שימת לב אל דברי המעורר אל הטוב והמעיר על הלא טוב, הוא רע, בכל זה יש תקווה כי יזכור על הערת והתעוררות החפץ בטובתו וסוף סוף יעמוד על דרך האמת לגרש את הרע ויבחר בטוב.

לא כן הוא בבעל התפעלות המתרגש בהתפעלות יתרה, שכשאומרים לו את חסרונו בהלא-טוב שלו או כשמעוררים אותו, הנה יתרגש ויתפעל ביותר ויבכה במר נפשו כי נוגע לו בלבו, "עס רירט אים אן אין הארצען", הן הלא-טוב או הרע שלו והן מה שהוא חסר אותה המידה טובה מה שעוררו אותו עליהם.

אבל רובא דרובא הנה התרגשות ההתפעלות אינה מביאה תועלת כלל אל הפועל. להיות נדמה לו, אשר בהתרגשותו והתפעלותו כבר תיקן את מחסוריו ועקר את חסרונותיו והקנה בעצמו את המעלות הטובות.

והשם יתברך יעזור לה שתבשר בשורות טובות מעצמה, מבעלה ומכל אשר להם.

(תרגום מאגרות קודש ח"ה עמ' ק)

מי שיש לו עבור ההוצאה היומית ודואג למחר הרי זה מקטני אמנה

במענה למכתבו מיו"ד מנחם אב, הנני מתפלא עליו שכותב שההבדל בין שנה שעברה לשנה זו היא "חוקן מדרך הטבע", ולפי סגנון המכתב אינו מתכוין בצד הטוב.

לפי דעתי, אם יזכר בנוגע לבריאות ויקח בחשבון שזוגתו תחי' בהריון בשעה טובה ומוצלחת, הרי זה דבר ברור שזה חוקן מדרכי הטבע ת"ל אך בצד הטוב.

ומה שלזמן קצר נפחת בסכומים שמונחים בבנק על החשבון, הרי אין זה חסרון בענינים בפועל, שלא לדבר בעניני בני חיי ומזוני.

יודוע מאמר רז"ל (סוטה מח:): שמי שיש לו עבור ההוצאה היומית ודואג למחר הרי זה מקטני אמנה, וכאשר ב"ה מסודרים במזומן לא רק על היום אלא גם על החודש, ומי כלל מדבר על עוד כמה שנים, אלא שדואגים מה יהי' בעוד יותר שנים, וכשהפקדון בבנק נעשה קטן יותר, גדלה הדאגה לעוד יותר שנים, ושוכחים בשעת מעשה – שאין לזה ערך ואין זה מסוג הטבת מצב הבריאות ומילוי משאלות לבכם לטוב, הרי זה העלם והסתר גדול ביותר ("גאר א געוואלדיקער").

יש לו במה להיות בשמחה, ותמורת זה הנו מודאג ומצטער

מובן מעצמו, שאין כוונתי כאן לאמירת מוסר, רק חבל ומצער הדבר כאשר יהודי שיש לו במה להיות בשמחה לא רק בענינים רוחניים אלא גם בענינים גשמיים, היינו שהשמחה היא אז לא רק מהנשמה אלא גם מהגוף, הן מנפש האלקית והן מנפש הבהמית – ותמורת זה הרי הוא מודאג ומצטער מה יעשה הזן ומפרנס לכל בחסד וברחמים בעוד כמה שנים בקשר לפרנסתו ופרנסת בני ביתו.

כיון שאנו כבר נמצאים בימים השמחים, ועל פי לשון הזהר (יתרו עה, ע"ב) שמעשירי באב עשו אתאבד ולא אשתכח [=אובד ולא נמצא], כך ילכו לאיבוד ולא ימצאו גם כל ההעלמות והפיתויים הבאים מצד עשו, שאז יקוים בכל לבבך, בלבב שלם, בשתי ב', עבדו את ה' בשמחה.

(תרגום מאגרות קודש ח"ט עמ' רמב ואילך)

מקרא אני דורש

ביאורים ופירושים בפשוטו של מקרא

מדוע ארכה בניית התיבה ק"כ שנה?

מנין לו לרש"י שרק נח לבדו התעסק בבניית התיבה? / בין התעוררות התשובה ע"י תיבה בנוי' להתעוררות שע"י בניית התיבה / ביאור דברי רש"י אודות משך זמן עשיית התיבה ע"י נח

בתחילת פרשתנו בא הצייוי נח לעשות תיבה: "ויאמר אלקים לנח, קץ כל בשר בא לפני, כי מלאה הארץ חמס מפניהם, והנני משחיתם את הארץ. עשה לך תיבת עצי גופר, קנים תעשה את התיבה, וכפרת אותה מבית ומחוץ בכופר וגו'" (ו, יג-יד). ומפרש רש"י:

"עשה לך תיבת - הרבה ריוח והצלח לפניו, ולמה הטריחו בבנין זה? כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה מאה ועשרים שנה, ושואלין אותו 'מה זאת לך?' והוא אומר להם 'עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם, אולי ישובו'."

ומלשון רש"י - "שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה מאה ועשרים שנה" - משמע, שבכ"ה המאה ועשרים שנה הי' נח עוסק בבנין התיבה; וכן הוא במדרש לקח טוב (על אתר): "מאה ועשרים שנה הי' משתדל בה".

אמנם בגמרא (סנהדרין קח, א-ב) מסופר רק על תוכחתו של נח לאנשי דורו במשך "מאה ועשרים שנה", ולא נזכר שם שבמשך כ"ה הזמן הזה התעסק בבנין התיבה. ובפרקי דרבי אליעזר (פרק כג. וראה רד"ל שם) מפורש, שנח עשה בבנין התיבה רק "חמשים ושתים שנה" (וראה סדר הדורות אלף תרנו).

וצריך ביאור בשיטת רש"י – מהו ההכרח לפרש שנח התעסק בבנין התיבה זמן כה רב? ולמה באמת התמהמה נח ולא עשה את התיבה בזריזות?

[ואין לומר שאכן בפרט זה לא נהג נח כדבעי – שהרי הכתוב מסיים ומדגיש (ו, כב) "ויעש נח ככל אשר צוה אותו אלקים כן עשה", ומובן אפוא שקיים נח את מצות ה' בשלימות].

ב. לכאורה הטעם שהאריך נח בבנין התיבה מפורש ברש"י כאן – "כדי שיראוהו אנשי דור המבול". היינו, שבניית התיבה היתה (לא רק כדי להציל את נח ומשפחתו מהמבול, כי אם משום כך "הרבה ריוח והצלה לפניו", אלא) כאמצעי לעורר את אנשי הדור בתשובה, על ידי שיראו את נח עוסק בבנין ויבואו לשאול אותו על כך והוא יספר להם על גזירת המבול.

ומעתה מובן שלא ראה נח טעם להזדרז, ואדרבה – רצה להאריך בבנין ככל האפשר, כדי להרבות בהדיבורים על כך על ידי העוברים והשבים כו', ו"אולי ישובו".

אבל מלשון רש"י: "ולמה הפריחו בבנין זה, כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה מאה ועשרים שנה כו'", משמע שאריכות הבנין לא היתה מצד סברת נח (שהוא מצידו השתדל להאריך זמן הבניי), אלא שהקב"ה הוא ש"הפריחו" בכך (ולא היתה לנח ברירה אחרת), וכדלקמן.

ג. ונראה לבאר בפשטות:

כיון שהקב"ה צוה את נח "עשה לך תיבת וגו'", הרי ה' נח צריך לעשות בעצמו את כל התיבה.

[וכן כתב האברבנאל: "עשה לך, כלומר שנח בעצמו יעשה התיבה ולא יצוה לעשותה לאחרים"; ובאמת שיש לדון בלשון האברבנאל, האם נתכוון שנח צריך לעשות הכל בעצמו, או רק שנח צריך להשתתף בעשי' (ולא לפטור את עצמו לגמרי על ידי שיצווה לאחרים) – אך לפי פשוטו של מקרא מסתבר לפרש שהכוונה היא שהמצוה היא חובת גברא על נח, שהוא צריך לעשות הכל, מתחילה ועד סוף].

ומכיון שכן, הרי אין כל פלא בזה שעשיית התיבה נמשכה מאה ועשרים שנה; אמנם נח קיים את מצות ה' בזריזות, אבל מכיון שעשה הכל לבדו הרי זה נמשך זמן רב, והפלא הוא לאידך גיסא – איך הספיקו לו מאה ועשרים שנה לבנות את התיבה כולה בכוחות עצמו לבד!

ד. והנה לפי זה יש לבאר בעומק כוונת רש"י כאן, שהתחיל בשאלה: "ולמה הפריחו בבנין זה?"

תורת היים

מכתבי עצות והדרכות בעבודת השי"ת
בחיי היום יום

להודות לה', כי טוב

וַיִּכַן נַח מִזֶּבֶחַ לַה' גו' וַיַּעַל עֹלֹת מִמִּזְבְּחֹהוּ (נח ח, כא)
מטעם הוראה לקל שהצילם שלא מתו במבול (רד"ק)

ראשית-כל יש להודות לה', ורק אחר כך להתלונן

קבלתי מכתבה . . . בו כותבת על המצב בעסק, ובריאות בעלה שי'. ולפי בקשתה אזכיר אתכם על הציון הק' של חמי כ"ק אדמו"ר זצוקללה"ה נבג"מ זי"ע, להטבה באמור.

אבל מפליא אותי, שלאחר שדברה אתי כמה פעמים בהתמרמרות אודות שידוך לבתה תי' והביטה על זה ב"פסימיות", הנה כעת, כאשר השי"ת הראה לכם נסים והיא [הבת] עשתה שידוך טוב, אינה מזכירה אפילו מילה על כך, מבלי הבט על כך שזהו אושר לכל החיים לבתה ובמילא גם אושר לה ולבעלה שיחיו, וכשרואים חסדים מהשי"ת שכלל לא שיערו אודותם, הרי ראשית-כל יש להודות להשם יתברך על זה מעומק הלב, ורק אחר כך להתלונן על הדברים הללו, שהם לעת-עתה לא כרצוי.

מובן מעצמו, שאין כוונתי לומר בזה שהעסק צריך ללכת באיטיות ח"ו, וכדומה, כי השם יתברך רוצה לתת ליהודי את כל המצטרך לו ולא להמיר אחד בשני, אבל אחרי כל זה אין להתעלם ממה שהשי"ת עושה עם יהודי, וכאשר מודים לו על הנסים שהראה עד עתה, שהתודה באה לידי ביטוי בעניני תורה ומצוות, הרי זה עצמו מזרז בואן של עוד ברכות מהשם יתברך.

משמע דהיינו (קצת) מצות פו"ר עצמה].

ועפ"ז יתחוויר לנו בפשטות הלשון שבחר הרמב"ם "שכל המוסף נפש אחת בישראל כאילו בנה עולם", דצע"ק למה פתח בלשון "מוסף" ולא בלשון הרגיל "כל המוליד" וכדומה, ואם כבר פתח בהוספה הו"ל לסיים "כאילו הוסיף כו" ו"למה דייק לסיים בלשון "בנין", אלא דבלשון וטעם זה מתבאר הגדר הנ"ל, דהוי לתא דגוף מצות פו"ר. דהנה, גדר מצות פרי' ורבי' הוא בנין העולם ("לשבת יצרה"), וכפשטות המקראות "פרו ורבו ומלאו את הארץ (וכבשוה גו)". וזהו שדייק הרמב"ם "שכל המוסף נפש אחת בישראל כאילו בנה עולם", להדגיש שמצות פו"ר שהיא בנין העולם אינה מוגבלת רק לקיום חיובה, הולדת בן ובה, אלא שכל שהוא מוסף עוד באותה מצוה עצמה, ה"ז בכלל תוכנה וגדרה של מצוה זו – בנין העולם, "כאילו בנה עולם".

ויש לחדש דב' אופני החקירה הנ"ל הן הן ב' הגירסאות בשמעתין, אהא דתנן במתני' "לא יבטל אדם מפרי' ורבי' אלא א"כ יש לו בנים", דלרוב הספרים גרסינן בגמ' "מתניתין דלאו כר' יהושע" [דקתני אא"כ כו' הא אם יש לו יבטל – רש"י], אבל הרי"ף ודעימי' לא הביאו תיבות אלו. וי"ל, דלהגירסא "מתניתין דלאו

כר"י" נקטינן שהדין דר"י הוא מטעם הרחבת מצות פו"ר, ובע"כ פליג אמתניתין דדייקנן מינה דאם יש לו בנים רשאי ליבטל ממצוה זו; אבל להגירסא דליתא תיבות אלו בגמ' הוא משום דסבירא לן דאכן אין סתירה ממתני' על ר"י, כי ר"י מיירי בדין וחיוב בפ"ע מדברי קבלה – ובזה לא איירי במתניתין, דמתני' באה לומר היכן רשאי ליבטל מפו"ר דאורייתא, ולא קאי כלל בחיוב זה שמדברי קבלה].

ועוד יש לומר דנפק"מ טובא להלכה בין הנך ב' אופנים, אם הוא חיוב מד"ס בפ"ע או שהרחיבה למצות פו"ר דאורייתא. דהנה, קיי"ל בסוגיין לעיל דמוכרים ס"ת בשביל בנים (לישא אשה בת בנים). ונחלקו הפוסקים אם חיוב זה ישנו גם כשכבר קיים מצות פו"ר, כמו שהביא השו"ע בתחילת אבה"ע"ז ב' הדעות בזה. ומעתה י"ל דבהא גופא תליא מילתא, כי לפי השיטה שהוא דין בפ"ע, הרי כיון שכבר קיים מצות פו"ר בשלימותה, שוב אינו מוכר ס"ת בשביל לישא אשה בת בנים; אבל אם הוא חיוב תמידי מצד לתא דמצות פו"ר, מסתבר שיש לו למכור ס"ת כדי לישא אשה בת בנים גם אם כבר קיים מצות פו"ר מה"ת, כי לתא דמצות פו"ר תקון רבנן כאן, ומגדר מצות פו"ר שמוכרין ס"ת בשביל קיומה.

ולפום ריהטא כוונתו בזה לשאול – הרי הרבה דרכים למקום, ולמה קבע הקב"ה את דרך הצלתו של נח מן המבול דוקא על ידי עשיית תיבה [וכדברי המדרש (אגדת בראשית פ"א, ב. וראה תנחומא באבער בראשית לו): "וכי לא הי' יכול הקב"ה להציל את נח באמונתו ובדיבורו, או להעלותו לשמים"]?!

אך כד דייקת שפיר – הרי אין זו קושיא גדולה לפי דרך הפשט, "פשוטו של מקרא"; כי אמנם הרבה דרכים למקום, אך סוף סוף פשוט שזו הדרך הטבעית להינצל ממבול מים, על ידי תיבה שתגן בעד המים!

ולכן יש לפרש שעיקר שאלת רש"י (שלא העתיק דברי המדרש הנ"ל) היא – "למה הוטריוחו בבנין זה": למה צוה הקב"ה את נח שהוא בעצמו יטרח בעשיית התיבה, "עשה לך" כחובת גברא? ולכאורה הי' להקב"ה להדגיש את החפצא, שתהי' תיבה בנוי' – בין על ידו ובין על ידי אחרים – ולמה המצוה היא שנח עצמו יטרח בבנין התיבה?

ה. ועל זה מתרץ רש"י – "כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה מאה ועשרים שנה, ושואלין אותו 'מה זאת לך'; והוא אומר להם 'עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם', אולי ישוּבו":

הקב"ה צוה את נח לעסוק בעצמו בבנין התיבה, כדי שעל ידי זה יעורר את אנשי דורו לחזור בתשובה. ולכן העיקר במצוה זו (אינו החפצא והנפעל, שתהי' תיבה מוכנה, אלא) הוא זה שנח בעצמו טורח בעשיית התיבה ובכך מקיים את מצות ה' עליו לעורר בתשובה את אנשי דורו.

וכן מבואר מתוך סדר והמשך הכתובים (ראה גם משכיל לדור כאן):

הציווי לנח, "עשה לך תיבת וגו'", בא מיד לאחר ההודעה אודות מצבם הרוחני השפל של דור המבול – "קץ כל בשר בא לפני . . . והנני משחיתם את הארץ", עוד לפני שהכתוב מפרט ש"השחתה" זו תבוא על ידי מים;

ומזה מובן, שעיקר המצוה לנח אינו בהנפעל בעתיד, שתהי' לו תיבה מוכנה כדי להינצל על ידה ממי המבול [שהרי הציווי על עשיית התיבה בא בכתוב עוד קודם ההודעה בדבר בוא המבול] – אלא עיקר המצוה היא חובת גברא על נח לעורר בתשובה את אנשי דורו, על ידי מעשה הבני' עכשיו.

ו. ועדיין יש לדקדק בהצורך שנח יבנה בעצמו את התיבה, דלכאורה גם אם היתה התיבה נבנית על ידי אחרים, הרי עצם מציאותה ש"ה תיבה מעורר הוא להעוררים ושבים לברר ולשאול! [וכן באמת משמע בסנהדרין קח, א שהשאלה היתה "תיבה זו למה", ולא כבאגדת בראשית ותנחומא שם שהשאלה היתה "מה אתה עושה"].

אך הביאור פשוט, שמכיון שהיתה חובת גברא על נח שהוא עצמו יעורר את אנשי

דורו בתשובה, הי' צריך הדבר לבוא על ידי פעולתו התמידית שלו, ולא די לו לקיים מצוותו על ידי שהתיבה כבר בנוי, שאז אין ההתעוררות מתייחסת אליו ממש [ויתכן להוסיף, שאריכות הבני' מעוררת תמיהה בקרב העוברים והשבים יותר מאשר מציאותה של תיבה שכבר בנוי ועומדת].

ויש להאריך עוד בכ"ז, ועוד חזון למועד בעז"ה.

טובה ומצוה מד"ס. ומעתה יתורץ הטעם שהוסיף הרמב"ם "שכל המוסיף נפש אחת בישראל כאילו בנה עולם", שכוונתו לפרש ולהכריע בזה לדינא, דלדידי' פסקינן להלכה רק את הטעם "ואם שניהם כאחד טובים", מצוה מד"ס, אבל לא את הטעם דספיקא דאורייתא.

איברא, דדוחק לחלק הפסוק לשני טעמים, כי מפשטות הכתוב משמע דהוי כולא טעמא חדא, שהוא ספק שיש לו ג' צדדים, "אינך יודע אי זה מהם יכשר הזה או זה ואם (היינו א) שניהם כאחד טובים". וגם צע"ג בעיקר הדבר, דאם טעם הא' דקרא הוא חששא דביטול מ"ע דאורייתא, יימצא דלהך טעמא נמי כל אימת שאשתו של אדם שילדה לו בן ובת אינה עוד בת בנים יש עליו חיוב לישא אשה בת בנים על אשתו (או לגרשה ולישא אחרת) מחשש שמא ימותו, ומעולם לא אשכחן בישראל להחמיר בכהאי גוונא כדי לצאת דעת ר"י. ועוד יוצא לאידך גיסא, דלהטעם דהוא רק מספיקא הי' צ"ל דין שהחיוב הוא דוקא כאשר יש לו בן ובת בלבד, כי אז י"ל דחיישינן למיתת אחד מהם ולא תהי' בידו מצות פו"ר, אבל כאשר יש לו כמה בנים ובנות אין טעם שיחול עליו חיוב זה, דהא קיי"ל (במות נו, ב) דלמיתה דבי תרי לא חיישינן; אבל מסתימת לשון ר"י "היו לו בנים בילדותו" משמע בפשטות שהמדובר הוא לאו דוקא בשני בנים (בן ובת), כ"א גם כו"כ בנים.

ויובן בהקדם דקדוק לשון הרמב"ם כאן ששינה מדברי ר"י בש"ס, דר"י נקט "היו לו בנים כו' יהיו לו בנים כו'",

והרמב"ם כתב בלשון אחר, "אע"פ שקיים כו' הרי הוא מצווה מדברי סופרים שלא יבטל מלפרות ולרבות כל זמן שיש בו כח". וי"ל הביאור בזה ע"פ חקירה בגדר דין זה, דכידוע בחיובי דרבנן מצינו ב' גדרים, יש מקומות שתיקנו הרחבה במצוה דאורייתא ויש שתיקנו מצוה בפ"ע, והכי נמי הכא, מחד גיסא יש לומר שהוא (המשך מ) עצם חיוב העיקרי דמצות פו"ר, שגם לאחר שקיים מצוה זו בילדותו יש עליו חיוב מד"ס להמשיך ("לא ליבטל") במצות פו"ר גם בזקנותו. ולפי זה הכתוב דלערב אל תנח הוי גילוי מילתא וביאור במצות פו"ר שמן התורה. אבל יש לומר גם דהוא חיוב ודין בפ"ע, שאף שקיים מצות פו"ר ע"י הבנים שהיו לו בילדותו, ה"ה מצוה בדברי קבלה (קרא דלערב אל תנח) להוליד בנים גם בזקנותו.

וזהו דקמ"ל הרמב"ם במ"ש "אף ע"פ שקיים אדם מצות פרי' ורבי' הרי הוא מצווה מדברי סופרים שלא יבטל מלפרות ולרבות כל זמן שיש בו כח", דבזה השמיענו שציווי הכתוב (בדברי קבלה) דגם בעת זקנותו יהיו לו בנים אינו ענין וחיוב בפ"ע, אלא הוא מצד לתא דמצות פו"ר, שיש חיוב תמידי (מד"ס) שלא יבטל מפו"ר (פירוש, מקיום מצות פו"ר שמדאורייתא) כ"ז שיש בו כח [ודו"ק היטב במה שציינ בצפע"ג על הרמב"ם כאן לפרש"י בביצה (לו, רע"א), דקאמר התם דכאשר כבר קיים מצות פו"ר (לכ"ה או לכ"ש) "תו לא מופקד כו"י האי כו' ומיהא קצת מצוה איכא כדאמר בבוקר כו". ושמא י"ל דלהך גופא נתכוון הצפע"ג בציונו לשם, דמגמ' ופרש"י זה

הידושי סוגיות

עיון ופלפול בסוגיות הפרשה

בגדר חיוב "לערב אל תנה גו" לשיטת הרמב"ם

יפלפל בכמה שינויים ששינה הרמב"ם מן הש"ס בהך חיובא / יחקור אם חיוב זה הוא בגדר לתא דמצות פו"ר דאורייתא או חיוב בפ"ע מד"ס, ויסיק דנפק"מ לדין מכירת ס"ת בשביל בנים, ועפ"כ זיבאר היטב רמז לשונות הרמב"ם כאן

ובמעשה רוקח כתב דיפה השיג.

בחוב פרי' ורבי']שהציווי עליו
הוא בפרשתנו - עיי' סנהדרין נט, ריש ע"ב], גרסינן ביבמות סב ע"ב ר' יהושע אומר נשא אדם אשה בילדותו ישא אשה בזקנותו היו לו בנים בילדותו יהיו לו בנים בזקנותו שנאמר בבוקר זרע את זרעך ולערב אל תנח ידך כי אינך יודע אי זה יכשר הזה או זה ואם שניהם כאחד טובים". והנה ז"ל הרמב"ם בפט"ו מהל' אישות "אף על פי שקיים אדם מצות פרי' ורבי' הרי הוא מצווה מדברי סופרים שלא יבטל מלפרות ולרבות כל זמן שיש בו כח, שכל המוסיף נפש אחת בישראל כאילו בנה עולם". ובהגהות הרמ"ך ז"ל על אתר השיג, אמאי לא נקט רבינו טעמא דגמ' דכי אינך יודע איזה יכשר וכו' כנ"ל, והוצרך לטעם מדילי דכאילו בנה עולם.

ובהעמק שאלה על השאלות (שאילתא קסה אות ג) רצה לומר, דבאמת מהך קרא דלערב אל תנח מצינו לדייק תרי טעמי בהך חיובא. דרישא דקרא "כי אינך יודע אי זה יכשר גו" היינו מטעם ספיקא שמא הבן שהוליד לא יתקיים [נוכמ"ש רש"י בסוגיין "איזה זרע יהא הגון וירא שמים ומתקיים"]. וסיפא דקרא "ואם שניהם כאחד טובים" היינו דאין זה מטעם ספיקא, אלא שכל אימת שיכול להוסיף בנים הרי הוא מצווה ע"ז. וחילוק רבתי יש כאן, דלטעמא קמייתא עיקר החיוב הוא משום חשש ביטול גוף מצות פו"ר, וא"כ י"ל דנחשב כספיקא דאורייתא; אבל לטעם השני אין כאן משום ביטול מצות פו"ר דאורייתא, אלא הנהגה

פנינים

עיונים וביאורים קצרים

מהיכן הגיע ה"עלה זית"?

ותבוא אליו היונה לעת ערב והנה עלה זית
טרף כפיה, וידע נח כי קלו המים מעל הארץ
(ח, יא)

הקשו המפרשים (ראה רמב"ן, בחיי, ועוד) מאין לקחה היונה את עלה הזית, דאיך נשאר אילן או עשב בציוורם לאחר המבול? עוד הקשו, מדוע הוצרך הכתוב לפרט שבפי היונה הי' "עלה זית" - דלמאי נפק"מ איזה עלה הביאה? וגם בעצם הענין תמוה, למה באמת הביאה היונה עלה של זית דוקא, ולא של אילן אחר?

ויש לבאר ענין זה בדרך הפשט:

בדברי חז"ל מבואר שהזית הוא אילן חזק ביותר (תוספתא כ"מ פ"ב, ח. ובהנסמן בצפ"ע עה"ת כאן). ומעתה מסתבר, שאף שבכללות לא נשאר האילנות בציוורם לאחר הגשם הגדול במשך ארבעים יום רצופים, ולאחר סיום הגשם היו האילנות מכוסים במים עמוקים במשך כמה וכמה חדשים, אעפ"כ נשארו כמה עצי זית, בהיותם עצים חזקים במיוחד.

אמנם, אף שנשארו עצי זית - הרי לא מסתבר כלל שהעלים המחזירים לעץ נשארו בצורתם לאחר שהיו מכוסים ושרויים במים כמה חדשים רצופים!

וזהו שהוכיח נח מזה שהביאה לו היונה "עלה זית" אשר "קלו המים מעל הארץ" ואשר כעבור זמן קצר יהי' מקום לנוח על הארץ, כי ראה שהביאה לו עלה חדש (ובנקל אפשר להבחין בין עלה חדש שצמח זה עתה לבין עלה ישן שהי' שרוי וכבוש במים כמה חדשים), ומזה הבין שכבר עבר זמן מספיק מאז שעץ הזית התגלה מכיסוי המים והתחיל להצמיח, עד שצמח עלה זה.

ומעתה מיושב מה שמדגיש הכתוב שהיונה הביאה דוקא "עלה זית" - כי אילנות אחרים נשחתו לגמרי על ידי המבול, ולא יכלה היונה להביא מהם עלים חדשים, ודוקא עץ הזית, בהיותו חזק ביותר, נשאר בקיומו והתחיל להצמיח בהקדם עלים חדשים (לאחר ש"קלו המים").

(ציפ לקופי שיחות חיי עמי 30 ואילך)

צהר יחיד האיר לכל התיבה?

צהר תעשה לתיבה
צהר - אבן טובה המאירה להם
(ו, טו. רש"י)

לכאורה קשה, הרי הכתוב אומר "צהר" בלשון יחיד, וכן פירש רש"י "אבן טובה" - לשון יחיד; ולכאורה, איך הספיק האור שנכנס על ידי חלון אחד או אבן טובה אחת לכל התיבה - "שלוש מאות אמה אורך התיבה, חמשים אמה רחבה ושלושים אמה קומתה"?

וי"ל ביאור הענין בפשטות:

בציווי הקב"ה לנח על עשיית התיבה לא נאמרו כל הפרטים שבעשייתה. ולדוגמא, הכתוב מספר (ח, יג) "ויסר נח את מסכה התיבה", ולא מצינו בציווי הקב"ה הוראה על עשיית מסכה.

אלא הדבר מובן מעצמו, שכאשר צוה הקב"ה לנח לעשות תיבה, לא הי' צורך לצוותו על כל הפרטים המוכרחים להיות בכינה (כמו עשיית מסכה), כי מובנים הם מעצמם; ורק הפרטים שנח לא הי' יודע מעצמו, צוהו הקב"ה עליהם.

ועפ"ז מובן גם בנוגע להארת התיבה, שלא הוצרך הקב"ה לצוות את נח בדבר זה, כי פשוט הוא, ובוודאי הכין נח מעצמו נרות ושמן וכיו"ב להאיר את התיבה. אלא שבנוסף לאור שהכין נח מעצמו, צוה אותו הקב"ה "צהר תעשה לתיבה", היינו, להוסיף עוד אור ע"י ה"צהר". ו"צהר" נוסף זה הוא (לפירושו אחד) "אבן טובה", וק"ל.

(ציפ לקופי שיחות חיי עמי 19 ואילך)

(ציפ לקופי שיחות חיי עמי 30 ואילך)

פנינים

הטהרה כדי ליצור הקשת, כי עבודת האדם לא הוסיפה טהרה בעננים, והטהרה בעולם באה רק ע"י "שמש ה'", ורק לאחר המבול, הנה ע"י עבודת האדם נוצרים עננים כאלו ה"עולים מן הארץ" באופן מזוכך וטהור, ואז ישתקף בו אור השמש ויצור הקשת.

(ע"פ לקוטי שיחות חט"ו עמ' 52 ואילך)

יכולת ותכונה חדשה, שאפשר לחדש ולהוסיף זיכוך וטהרה בעולם, ע"י עבודת האדם ודרי מטה.

ומעתה מובן מה שהתחדשה הקשת דווקא לאחר המבול, כי, השמש רומז ל"שמש ה'" - הטהרה שבא מלמעלה, אך ה"עננים" הבאים מה"אד יעלה מן הארץ" רומזים לעבודת האדם. ולכן, עד המבול לא הי' בעננים

יינה של תורה

ביאורים בעניני הפרשה על דרך החסידות

"לבוא אל התיבה" בכל דור

לברוח מן "המים הזדונים" ולבוא אל תיבות התורה והתפילה / גם צדיק גמור צריך להינצל מטרדות עולם הזה / כל יהודי הוא "צדיק בדורותיו" וצריך לבוא אל התיבה / לבנות להשי"ת "עולם חדש"

אודות צדקותו של נח, "נח איש צדיק תמים", דייקה תורה לומר שהי' "צדיק תמים בדורותיו", ומשמע מזה שצדקותו נבעה מהיותו בדור המבול דייקא, וביארו בזה חז"ל (סנהדרין קח, א. הובא בפרש"י עה"פ) בשני אופנים:

א. "יש מרבתינו דורשים אותו לשיבח": דורו של נח הי' מלא ברשעים, ומכיוון שדרך האדם "להיות נמשך בדעותיו ובמעשיו . . ונוהג במנהג אנשי מדינתו" (רמב"ם הל' דעות ריש פ"ו), הי' נח עלול להיות מושפע מרשעת אנשי דורו. ואף על פי כן התגבר נח ועמד בצדקו. והדבר מוכיח על עצם צדקותו: אם בדור ירוד כזה הצליח להיות צדיק "כל שכן שאילו הי' בדור צדיקים - הי' צדיק יותר".

ב. "ויש שדורשים אותו לגנאי": דרגת צדקותו של נח הייתה נחותה, ודווקא ביחס לאנשי דורו הרשעים הי' נח נחשב לצדיק, אבל "אילו הי' בדורו של אברהם - לא הי' נחשב לכלום".

ויש לתמוה תמיהה רבה: ידוע הכלל (כ"ב קכג, א) ש"אפילו בגנות בהמה טמאה לא דיבר הכתוב", ומשום כך אף האריך הכתוב (פרשתנו ז, ח) לכתוב "את הבהמה אשר איננה טהורה" תחת לכתוב בפירוש "את הבהמה הטמאה". ואם כן, איך שייך לומר כפירוש

מה אפשר ללמוד מטלפון?

בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו' נבקעו כל מעיינות תהום רבה וארוכות השמים נפתחו

ובשית מאה שנים לשתיחאה יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא ומכועי דחכמתא לתתא ויתתקן עלמא לאעלא בשביעאה... וסימנך בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו' נבקעו כל מעיינות תהום רבה (ג, יא, זח"א ק"ו, א)

לכאורה תמוה, דבשלמא מה ש"יתפתחון תרעי דחכמתא לעילא" הוי הכנה "לאעלא בשביעאה" מובן הוא, שהרי חכמת התורה היא הכנה מעלייתא לביאת המשיח, אך איך הוי פתיחת "מכועי דחכמתא לתתא" – דקאי על חכמות הטבע והעולם (ראה אשמורת הבוקר (שאלוניקי, תרי"ב) זהר) – הכנה ל"שביעאה" – הגאולה העתידה לבוא?

ויש לבאר בזה:

אחד מהיעודים דגאולה העתידה הוא ש"ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דיבר" (ישעיה מ, ה), והיינו, שהתגלות האלוקות שלעתיד תהי' לא רק באופן של "ומלאה הארץ דעה" (שם יא, ט) אלא "וראו כל בשר", שהבשר הגשמי יראה ויבין את האלוקות. ועפ"ז יש לבאר מה שהתגלות החכמה התחתונה היא הכנה לביאת המשיח, שהרי חכמות אלו הן דוגמא מוחשית ו"בשרית" לעניינים אלוקים.

דוגמא לדבר: לאחרונה נתגלו כוחות המאפשרים לשמוע כל הגה היוצא מפי אדם, מבלי הבט על איוז פינה שבעולם הוא נמצא ובאותו רגע ממש, כמו ה"טלפון" וה"רדיו" ועוד, שיכולת זו נותנת דוגמא מוחשית להענין של "עין רואה ואזן שומעת", שאם בדרכי הטבע אפשר לראות ולשמוע כו', הרי וודאי שכן הוא אצל הקב"ה שאצלו לא יתכנו שום

הגבלות – "הנוטע און הלא ישמע אם יוצר עין הלא יביט"?!

וכל זה הוא הכנה לביאת המשיח, שגשמיות העולם משמשת ככח וחיוזוק ליראת שמים ותורה ומצוות.

(ע"פ לקוטי שיחות חפ"ז עמ' 42 ואילך)

מדוע נוצרה קשת רק אחרי המבול?

את קשתי נתתי בענן והיתה לאות ברית ביני ובין הארץ

(ט, יג)

הקשו המפרשים (הובאו באוה"ת פרשתנו תרמח, א ואילך), הרי קשת היא דבר טבעי ונוצרת כאשר קרני השמש משתקפות בעננים בצורה מסויימת, ואיך הוי הקשת "אות ברית"? ותירץ האברבנאל (הובא באוה"ת שם), שטבע זו עצמו התחיל רק אחרי המבול, כי "מתחילת הבריאה היו האדים העולים מן הארץ שמנים וגסים כו' והיו העננים המתהווים מהם כל כך גסים שלא היו יכולים ניצוצי השמש לעבור בהם כו'", ורק לאחר המבול "דקדק את העננים כ"כ עד שניצוצי השמש יעברו בהם, ומתוך גם תרשם הקשת בענן".

ויש לבאר זה בדרך הפנימיות:

למרות שהקשת נוצרת מהעננים וקרני השמש ביחד, מ"מ הרי זה בעיקר ע"י העננים, כי קרני השמש נשארות כל הזמן בגוון שלהן, וזה שנוצרים מהם גוני הקשת הוא ע"י ההשתקפות בעננים.

והנה, עד המבול, כל הטהרה והזיכוך שהי' בעולם הי' רק מצד הקב"ה, שהוא ית' ברא את העולם באופן טהור ומושלם (עד שטמאוהו בחטאים). אמנם, מאז המבול נתחדש בעולם

לקראת שבת

השני שכוונת הכתוב ב"בדורותיו" היא לפרש את גנותו של נח?

והנה, במקומות רבים בתורה נאמרה בפירוש תיבת "טמא" וכיוצא בה, והכלל בזה הוא, שבכל הנוגע להלכה יש לומר את הדבר באופן ברור ולא ברמז, ואפילו דבר מגונה. והכלל ש"בגנות" . לא דיבר הכתוב" הוא רק בסיפורי מעשיות שבתורה (ראה במקור הדברים אריכות השקו"ט בזה).

ואם בפרשתנו פירשה תורה את גנותו של נח, שהי' נחשב לצדיק רק "בדורותיו", אין זאת אלא שיש בזה הוראה נחוצה ויסודית בעבודת ה'. וממילא כדאי הוא הדבר לפרש גנותו של נח, כי מזה נלמד הוראה ברורה בעבודת האדם את קונו, וכפי שיתבאר.

לברוח מן "המים הזדונים" ולבוא אל תיבות התורה והתפילה

אודות מהותה הפנימית של תיבת נח, איתא בסה"ק (תורה אור ריש פרשתנו) שבכל דור ודור ישנם "מים רבים" המאיימים להטביע את האדם בשצף קצף. "מים" אלו הם "כל טרדות הפרנסה והמחשבות שבענייני עולם הזה", והם מאיימים להטביע את האדם בתוכם, ולקררו מאהבת הבורא ית'.

ועל זאת מצווים את היהודי "בא אל התיבה", עליך להיכנס אל ה"תיבות" של התורה והתפילה. יהודי צריך להתנער מן הטרדות והמחשבות הגשמיות, ולהתכנס בתוך אותיות התורה והתפילה. ואז ניצול הוא מן המים הזדונים, והוא מצליח לשמור את רגשות אהבת ה' בלבו.

הוראה זו, להיכנס בתיבות התורה והתפילה, היא הוראה נצחית בכל דור ודור, שהרי התורה והוראותי' נצחיות הן. כמו כן, הוראות התורה נאמרו כלפי כל יהודי ויהודי בייחוד: כל איש ישראל צריך לומר "בשבילי נברא העולם" (סנהדרין לו, א), ומכיוון שתכלית העולם היא "בשביל התורה" (רש"י בראשית א, א), מובן שכל יהודי צריך לומר שבשבילו בייחוד ניתנה התורה, וכל הוראה בתורה שייכת אליו במיוחד. וכפי שיש לדייק בנוסח עשרת הדברות (יתרו כ, ב. וראה ילקוט שמעוני עה"פ רמז רפו) שלא נאמר שם "אנכי ה' אלקיכם", אלא "אנכי ה' אלקיך" – כי התורה ניתנה לכל איש ישראל בייחוד.

והנה, ישנם כאלו הטוענים שאין ההוראה "בא אל התיבה" מכוונת אליהם, וכנגדם דיברה תורה כאשר הדגישה "צדיק תמים הי' בדורותיו", וכפי שיתבאר להלן.

גם צדיק גמור צריך להינצל מטרדות עולם הזה

יהודי שהוא בדרגת צדיק יכול לטעון, שהוא אינו זקוק לבוא אל אותיות התורה והתפילה, משום שלגביו אין כל מציאות של "מים הזדונים". חז"ל אמרו (סוף חגיגה) על תלמידי חכמים ש"אין אור של גיהנם שולטת בהם", ואם על תלמידי חכם המחויב

בגיהנם אמרו שאין האור שולטת בו, כל שכן שהחכם עצמו אין לו להתיירא ממציאיות הרע. וממילא לא אליו דיברה תורה בהוראתה "בא אל התיבה" – אין הוא זקוק להינצל, ואינו מחויב להתכנס באותיות של קדושה.

וכנגדו דיברה תורה באמרה אשר נח "איש צדיק תמים הי' בדורותיו – דורשים אותו לשבח": אפילו נח שהייתה צדקתו נשגבה והצליח להיות צדיק בדור המבול, ואם הי' בדור אחר "הי' צדיק יותר" – גם הוא הי' צריך להתיירא מפני המים הזידונים ולבא אל התיבה. ואם כן, ככל שתגדל מעלתו של צדיק ותמים, מחויב הוא לבוא אל תיבת התורה והתפילה.

כל יהודי הוא "צדיק בדורותיו" וצריך לבוא אל התיבה

ומצד השני עומדים רוב בני אדם, הטוענים שאינם מסוגלים להתנער מהבלי העולם ולהתכנס אל התורה והתפילה. טוענים הם: נח הי' "איש צדיק תמים", וממילא הי' מסוגל לעזוב את הבלי העולם ולהתמסר לאהבת ה', אך הם אינם צדיקים, וכיצד תובעים מהם "בא אל התיבה"?

ועל כך מדגישה התורה שנח לא הי' בדרגה כה גבוהה, "צדיק הי' בדורותיו – דורשים אותו לגנאי": נח לא הי' צדיק במשמעותו האמיתית, אלא הי' צדיק ב"שם המושאל" – לפי ערך אנשי דורו (ראה תניא פ"א). ובאמת "אילו הי' בדורו של אברהם – לא הי' נחשב לכולם". ואף על פי שלא הי' בדרגה גבוהה, מכל מקום נצטווה, והי' ביכולתו, לעזוב את טרדות הגשמיות ולבוא אל "תיבת" התורה והתפילה.

ואם נח נצטווה כן, הרי זו הוראה לכל יהודי, בכל דור. אותו יהודי ששומע על ההוראה של "בא אל התיבה", הוא בוודאי נקרא צדיק בערך אנשי דורו: רוב הדור המה מאומות העולם, וכלפיהם בוודאי נחשב הוא ל"צדיק". ואפילו בין בני ישראל גופא, הנה ישנם הרבה "תינוקות שנשבו" שאינם יודעים מעניין הוראה זו כלל, ואילו הוא למד על מי המבול ועל משמעותם הפנימית, ועל ההוראה מ"בא אל התיבה", ואם כן הלא הוא "צדיק בדורותיו", ומחויב הוא "לבוא אל התיבה".

לבנות להשי"ת "עולם חדש"

והנה, הריווח מן הכניסה אל ה"תיבה" אינו רק במה שמציל את עצמו, אלא הרכה יותר מכך:

כאשר האדם אינו נכנע לטרדות הפרנסה המאיימות להטביעו, והוא בא אל התורה והתפילה, הרי אינו מציל את עצמו בלבד, אלא גם את "בניך ואשתך ונשי בניך איתך", ואפילו את "מכל החיי" וגו'. וכפי שכתב הרמב"ם (הל' תשובה פ"ג ה"ד) שכל פעולה יחידה

של יהודי יכולה להיות אותה "מצווה אחת" שעל ידה "הכריע את עצמו ואת כל העולם כולו לכף זכות, וגרם לו ולהם תשועה והצלה".

וכשם שבצאת נח מן התיבה "ראה עולם חדש" (בראשית רבה פ"ל, ח), כך על ידי הכניסה ל"תיבה" יש בכוחו של יהודי לבנות להשי"ת "עולם חדש", לעשות מן העולם מקום מזוכך ומקודש, אשר בו יוכל השי"ת לשכון בגלוי – "לעשות לו ית' דירה בתחתונים" (ראה תנחומא נשא טז. תניא פל"ו).

